

VORES ØKONOMISKE PROGRAM

- vedtaget på generalforsamlingen 2017

INDLEDNING

Dette dokument er Feministisk Forandrings bud på de økonomiske værdier og politikker, som vi vil kæmpe for.

Tre centrale principper styrer vores økonomiske politik

- At økonomien er til for os. Økonomi er det vi bruger til at opnå vores mål om et retfærdigt, ligestillet og solidarisk samfund
- At reproduktionen er central for ethvert samfund og nødvendig for at opretholde produktionen
- At samfundets institutioner og ressourcer skal bruges til at beskytte og udvikle de fælles goder og til at skabe fysisk, psykisk og social robusthed

VÆRDIGRUNDLAG

Omsorg for mennesker, for kloden og for fællesskaber udgør grundlaget for Feministisk Forandrings økonomiske politik. Vores økonomiske politik vil styrke omsorg og fællesskaber og udfordre den fremherskende økonomiske politiks tendens til at underminere begge. Den samfundsmæssige værdisættelse skal bygge på et meget bredere grundlag end i dag, hvor værdi er lig vækst, markedsproduktion og forbrug. Og hvor reproduktionens betydning for produktionen er usynliggjort. Feministisk Forandring vil

lægge et helhedssyn på samfundets ressourcer, og vores økonomiske politik bygger på respekt for menneskelige og miljømæssige ressourcer. Hverken mennesker eller natur skal udbyttes og udnyttes.

Vi tilslutter os ikke 'nødvendighedens politik'. Vi mener ikke, at økonomien er 'vores herre'.

Samfundsøkonomiske beslutninger er vores redskab til at skabe et retfærdigt, solidarisk, ligestillet og mangfoldigt samfund. Vi ser os som en del af en global bevægelse, hvor vi handler lokalt og støtter hinandens kamp på tværs af nationale grænser i kampen *mod* økonomisk kønsmagt og *for* større lighed i fordelingen af samfundets ressourcer.

DEN ØKONOMISKE POLITIK I DAGENS DANMARK

Det danske samfund er præget af neo-liberalistiske strømninger, som ikke alene påvirker reguleringen af økonomien, og de politiske beslutninger, men også vores værdisæt og menneskesyn. Omsorg og fællesskaber er blevet til en samfundsmæssig kampplads, hvor det til stadighed er blevet vanskeligere at forsvare begge. Samtidig har vi for travlt til at nære omsorg for os selv og for andre: familierne er presset, velfærdsstaten trækker sig tilbage og mere ansvar overlades til familierne (læs: kvinderne). Vi har ikke opnået ligestilling og med velfærdsstatens tilbagetrækning forsvinder flere af de tiltag, der har været med til at skabe et fundament for ligestilling. Samtidig oplever kvinder det som et nederlag at skulle gå på deltid eller tage omsorgen på sig (og mændene gør det ikke); og det får ofte karrieremæssige konsekvenser og altid konsekvenser for pension og lønindtægt for kvinder. Vi har efterhånden kun værdi som samfundsborgere, hvis vi kan bidrage til pengeøkonomien. Og især de unge presses af forestillingen om, at enhver handling er en investering i sig selv og baseret på en rationel kalkule. Dermed bliver det

også udelukkende dem selv, der har ansvaret for om de får succes. Institutioner og politikker skaber ikke robuste individer, men er med til at nedbryde dem og det viser sig som stress, psykisk sårbarhed og fattigdom.

VORES ØKONOMI FORSTÅELSE

Økonomi forstås almindeligvis som pengeøkonomi. Som de transaktioner der foregår ved køb og salg, som skat og dækning af drift og investeringer. Pengeøkonomien bruges til at værdisætte ting, ydelser og menneskers handlinger. Men pengeøkonomien indeholder ikke alt det arbejde, der skal til for at opretholde et samfund, og det betyder, at det ubetalte omsorgsarbejde usynliggøres i økonomien. Samtidig tillægges det reproduktive arbejde mindre status end det produktive, og det private arbejdsmarked ses som motor for økonomien, mens det offentlige ses som udgift. Denne status ordning og dens konsekvenser tager vi afstand fra. Den bunder nemlig i en forkert forståelse af, hvad der skaber værdi i et samfund og har udspring i den kapitalistiske økonomis individforståelse og en usynliggørelse af det reproduktive arbejdes betydning for at opretholde det produktive arbejde. Den økonomiske mand (homo-economicus) er uafhængig, rationel og har fokus på egne interesser. Men dette er en forvrænget forståelse af individet, der medvirker til at opretholde samfundets kønsmagtforhold og den ulige fordeling af ressourcer. Individet er nemlig et socialt menneske (homo-socius), og vi er afhængige af hinanden. Det er vi bl.a. fordi sårbarhed er et menneskeligt vilkår. Vi bliver til mennesker igennem omsorg og samarbejde, og vi orienterer os igennem livet mod fællesskaber og fælles normer og værdier. Det betyder, at fællesskaber og samarbejde bliver centrum for

menneskelig aktivitet fremfor konkurrence og individuel merit – udnyttelse og udbytning – eller grådighed for den sags skyld. Og at vi har fokus på omsorg, hvor omsorg skal forstås i bred forstand dvs. omsorg for såvel mennesker og fællesskaber som for kloden.

Vækst

At vækste er at få noget til at gro. I den neo-liberale økonomiske optik er økonomisk vækst i sig selv et mål, og det går ud over natur og mennesker. God vækst er ikke styret af grådighed, men af omsorg. God vækst handler ikke om profitmaksimering, men om trivsel. God vækst tager hensyn til den enkelte og til fællesskabet. Feministisk Forandring ønsker vækst i tryghed, omsorg, uddannelse, udvikling, velfærd og fællesskaber. Vi vil vækst i økologisk balance, herlighedsværdier og bæredygtig udnyttelse af jordens ressourcer.

Det er derfor centralt at genetablere kontakten med og respekten for vores klode som en forudsætning for vores livsgrundlag. Vores politikker må derfor afspejle en økologisk forståelse for klodens ressourcer og økosystemer. Omsorg for kloden vil også styrke omsorg og fællesskaber mellem mennesker. Produktionen må derfor være bæredygtig både i forhold til naturen og mennesker.

En ny forståelse af arbejde og af hvad der skaber samfundsmæssig nytte

Når den neo-liberale økonomiske magt styrer, bliver øget produktivitet et mål i sig selv. Ikke fordi vi har brug for vækst, men alene af profitmaksimerende grunde. Magt og status defineres i graden af evne til at kunne begå sig under disse betingelser. Det betyder også,

at lønarbejdet bliver til det eneste arbejde, og at alle andre aktiviteter bliver underlagt dette. Det skaber en meget snæver og forkeret forståelse af arbejde og af, hvad der skaber samfundsmæssig nytte. Derfor er der mange små opgaver, som det enten er blevet for dyrt at betale for eller som er usynlige som arbejdsopgaver. Og det presser mennesker, naturen og fællesskaber.

Men den daglige omsorg for hinanden og rengøring, madlavning og vedligehold af hjemmet er også nødvendige for at opretholde samfundet og ikke mindst for at skabe et godt liv. Det er godt naboskab, vedligehold af fællesområder, engagement i idrætsklubber, havebrug og meget mere også. Det betyder, at vores forståelse af arbejde må favne bredere, og at det reproduktive arbejde skal gives langt større værdi. Vores arbejdsforståelse må inkludere det ubetalte arbejde og højne status af det reproduktive arbejde betalt som ubetalt.

Det meningsfulde arbejde er det bæredygtige arbejde. Det er arbejde, der gør, at vi kan leve et godt og værdigt liv. Det er arbejde, der også har fokus på reproduktion, omfavner det ubetalte arbejde og inkluderer alle former for vækst. Men det bæredygtige arbejde handler også om arbejdets fordeling. Der skal være arbejde til alle uanset alder, køn, etnicitet, uddannelse og bosted. Det betalte arbejde skal reguleres så stress og pres reduceres, og så der er tid og kræfter til det ubetalte arbejde. Og der skal tages hensyn til, at vi ikke altid kan arbejde lige meget, og at der er nogle, som kun kan arbejde ganske lidt, men alligevel har noget værdifuldt at bidrage med.

Derfor må der ske en samfundsmæssig, radikal omfordeling af midlerne fra de indtægtsskabende aktiviteter. Udfordringen er at finde måder at kapitalisere alt arbejde på, så noget ikke værdisættes (aflønnes) højere end andet.

POLITIKKER

- Vi vil arbejde for kvinders ret til selvstændighed, for ligeløn og for en fordeling af samfundets ressourcer, så alle kan leve et godt liv i byen og på landet, ung som gammel, arbejdsløs som arbejdende, minoriteter som majoriteter overalt på kloden
- Vi vil skabe bedre muligheder for at give og modtage omsorg og for en god kvalitet af omsorgen. Vi vil skabe respekt for både det offentlige og familiens omsorgsarbejde
- Vi vil styrke fællesskaber både i hverdagslivet og i samfundet; vi vil styrke respekten mellem mennesker og den enkeltes indflydelse på beslutninger, der angår hende/ham
- Vi vil arbejde for, at udvikling af teknologien bliver til menneskers og naturens bedste. At lønarbejdet bliver fordelt, så mindre behov for menneskelig arbejdskraft i produktion og service medfører øget frihed til alle
- Vi vil arbejde for kontrol og regulering af finanssektoren, så det ikke er grådighed, der dominerer, med risiko for nye spekulationskriser, men derimod almenvældets interesse
- Vi tilslutter os kravet om aftale om skat på valutahandel og finansielle transaktioner eller lignende krav, der opfylder samme formål
- Vi vil arbejde for, at internationale aftaler om frihandel understøtter en bæredygtig lokal udvikling, som bygger på kønsmæssig og social retfærdighed. At hensynet til miljø og befolkningernes sundhed vejer tungere end multinationale virksomheders indtjeningsmuligheder. At mennesker og planter ikke kan patenteres.
- Vi vil arbejde for fri tid til demokratisk, socialt og kulturelt engagement
- Vi vil arbejde for at klodens ressourcer bruges med respekt for miljø og mennesker,

- med bæredygtighed som det centrale princip.
- Vi vil arbejde for social investering i uddannelse og sundhed
- Vi vil arbejde for at centrale samfundsmæssige ressourcer for/bliver fælles goder
- Vi vil give plads til, at alle kan bidrage til samfundet, og vi vil udvide forståelse af, hvad der giver værdi fx med en basisløn/borgerløn
- Vi vil anlægge et helhedsperspektiv på offentlig budgetlægning, skattepolitik og økonomiske modeller således at konsekvenserne heraf vurderes over tid, mellem sektorer, i forhold til klima og miljø og på køn, alder, etnicitet, seksualitet, nedsat funktionsevne.

Vi tager afstand fra politik og andre handlinger, som underminerer omsorg og fællesskaber, misbruger vores menneskelige og miljømæssige ressourcer, forøger den økonomiske uligestilling, og gør fælles goder til privat ejendom for eksempel

- nedskæringer af omsorgssektoren
- præstationskulturen og jagt på & mobning af arbejdsløse, syge og handicappede og andre, der ses som ikke produktive
- racisme og sexismen
- social dumping
- fracking & manglende reduktion af brug af fossile brændstoffer
- salg af offentlige selskaber til kapitalfonde
- lavere beskatning af de højestlønnede og kapitalejere og manglende krav til virksomheder til gengæld for skattelettelser og andre direkte og indirekte økonomiske tilskud

- vækst for vækstens skyld; vækstpolitik som medfører nedbrydning af natur, fællesskaber og kroppe
- tiltag der øger den økonomiske og sociale ulighed

Politisk-økonomisk aktivismegruppe i Feministisk Forandring